

Commentaar op het concept Jeugdwet

De nieuwe ontworpen wet moet jeugdhulp regelen. Er is een enorme verbreding van verantwoordelijkheden: niet alleen ouders (en jeugdige zelf) zijn allereerst verantwoordelijk voor veilig opgroeien, maar ook derden zoals de sociale omgeving. Wijken, buurten, scholen en kinderopvang worden binnen de nieuw ontworpen wet *medeverantwoordelijk gemaakt voor kinderen*.

Professionals en het college lijken in de nieuw ontworpen wet het voor het zeggen te krijgen. De term professional is een containerbegrip en daarmee een misleidende term. Een buurtwerker, een peuterleidster zijn professionals, ook al hebben zij geen hoge opleiding. Een professional behoort een persoon te zijn die geleerd heeft zich uitermate goed bewust te zijn van zijn referentiekader. Is dit niet het geval dan is de kans groot dat er essentiële inschattingsfouten worden gemaakt. Op het gebied van jeugdhulp gaat het om de uiterst emotionele, fundamentele en kwetsbare band tussen ouders en kinderen. Indien op dit gebied fouten worden gemaakt door professionals zijn de psychologische en praktische gevolgen voor ouders en kinderen ingrijpend en vaak desastreus. Men heeft de gewoonte deze problematiek te negeren of te ontkennen; men doet alsof deze problematiek niet bestaat. Dit heeft als bijkomstig gevolg dat er een grote inbreuk op de privacy van ouders en kinderen is, welke niet is te verantwoorden.

Er lijkt sprake te zijn van een zekere dubbelheid: men gaat bij aanvang van de wet er vanuit dat ouders de plicht tot opvoeden hebben omschreven als 'de verantwoordelijkheid voor het gezond en veilig opgroeien ligt allereerst bij de ouder en de jeugdige zelf'. Ouders lijken vrij te zijn om hun kinderen op te voeden zoals dat in hun rechten is verankerd. In de praktijk zullen professionals of derden bepalen wat wel en niet goed is voor een kind. De professionals zijn degene die het opvoedingscriterium bepalen en daarmee de inhoudelijke kwaliteit van het opvoeden beoordelen. Het lijkt erop dat het nieuwe heil wordt verwacht van preventie en een nieuw opvoedklimaat. Dit betekent een enorme inperking van de rechten, privacy en visie van ouders.

Het college lijkt verantwoordelijk te worden voor de opvoeding en opvoedingsproblemen (2.2.4.5). Het is onduidelijk wie bepaalt hoe de opvoeding er dient uit te zien en wat opvoedingsproblemen exact zijn. Men kan stellen dat er van oudsher verschillende meningen en visies bestaan. Het lijkt erop dat de psychologie/pedagogie op een voetstuk wordt geplaatst en een monopolie positie heeft verkregen in de nieuwe wet. Ouders lijken hierdoor in een achterstandspositie te worden geplaatst. Professionals lijken onder regie/verantwoordelijk van *het niet gespecialiseerde college alle ruimte te krijgen. De ruimte voor ouders lijkt daarmee te worden ingeperkt*.

De eindverantwoordelijkheid voor hulp aan kinderen lijkt niet meer te liggen bij ouders, maar bij het college: de burgemeester en wethouders zijn in het nieuwe stelsel verantwoordelijk voor jeugdhulp. Het college moet middels protocollen en nieuwe procedures samenwerken met een scala aan instanties zoals de domeinen: onderwijs, zorg, maatschappelijke ondersteuning, werk en inkomen, politie en justitie (art 2.1.3). De verantwoordelijkheid toebedelen aan burgemeester en wethouders is vreemd. Wethouders zijn gekozen politici en geen specialisten op het gebied van jeugdigen. Toch krijgen zij in de toekomst de regie over de hulp aan onze kinderen. Het college is een nieuwe verantwoordelijke instantie die wordt toegevoegd aan het bureaucratisch systeem binnen de jeugdzorg ofwel jeugdhulp.

In de toekomst is niet alleen de raad voor de kinderbescherming verzoeker van een kinderbeschermingsmaatregel maar ook het college. Een ouder ziet in de toekomst niet alleen een gecertificeerde instelling (zoals Bzj) tegenover zich maar ook het college. De aangewezen vorm van jeugdhulp wordt in het vervolg ingezet door het college. Een Bzj zal dus geen jeugdhulp meer kunnen inzetten zonder overleg met dat college. *De bureaucratie lijkt in het nieuwe systeem toe te nemen. Het college is in de toekomst ook verantwoordelijk voor kinderen waarover middels een rechterlijke beslissing gesloten jeugdhulp is uitgesproken (art 2.2.1.c) en het doen van een verzoek tot onderzoek bij de raad voor de kinderbescherming (art 2.2.1.f). Daarentegen is het college niet verantwoordelijk voor de verplichting tot jeugdhulp, uitgesproken door een rechterlijke beslissing binnen de jeugdreclassering (art. 3.3.3).*

Een duidelijke visie op 'eigen kracht van ouders en hun kinderen' ontbreekt binnen de wet. De eigen kracht wordt niet benoemd en dat is opmerkelijk. Een ouder wordt gezien als een persoon waarbij rekening moet worden gehouden met zijn eigen mogelijkheden, behoeften, en persoonskenmerken (art 2.2.6a). Deze diagnostische wijze van kijken naar ouders toont een tamelijk kille en koude benadering van ouders. Het is de vraag wie bepaalt *hoe men naar ouders kijkt. Ouders worden door professionals gezien vanuit het kille criterium of zij voldoende in staat zijn tot opvoeding. Een verzoek tot een onderzoek naar een (kinderbescherming)maatregel ligt vervolgens binnen de mogelijkheden (art 2.2.3b). Dit is niet alleen een denigrerende wijze van kijken naar ouders. Het toont aan dat een positief beeld ontbreekt. Wanneer in de wet gesproken wordt dat jeugdigen en ouders 'waar redelijkerwijs mogelijk' keuzevrijheid hebben met betrekking tot inzetten van jeugdhulp (art 2.2.6b), slaat menig ouder de schrik om het hart. Immers, wie bepaalt wat redelijkerwijs mogelijk is en of ouders keuzevrijheid hebben.*

Ingezetenen van de gemeente met name ouders en jeugdigen mogen voorstellen doen voor het beleid inzake jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering (art 2.7. 1 t/m 4). De gemeenteraad, politici en geen specialisten op het gebied van jeugdigen, bereid het beleid voor. Ouders en jeugdigen worden door het college betrokken bij het ontwerpplan van de gemeenteraad. Deze plannen moeten richting geven aan beslissingen over jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering die onder de verantwoordelijkheid gaan vallen van het college. *Alle ouders en alle jeugdigen in Nederland kunnen onverwacht te maken krijgen met de drie categorieën. Slechts een vermoeden van een derde ten aanzien van van kindermishandeling is voldoende om een onderzoek te laten instellen tegen ouder(s). Alle ouders en jeugdigen behoren in hun eigen gemeente bij de concept voorstellen te worden betrokken en niet enkel de ouders en jeugdigen die al te maken hebben met één van de drie categorieën. Binnen de gemeenteraad dient men verantwoord met de inbreng van ouders en jeugdigen om te gaan. De gemeenteraad geeft richting aan het jeugdbeleid. De inbreng van burgers zou daarin teruggedrukt moeten worden. Publicatie van de inbreng van ouders en jeugdigen kan van grote waarde zijn, zeker waar het beleid leidraad wordt voor het college. Burgers zijn over het algemeen vrijwilligers die staan tegenover ervaren en goed betaalde politici. De gemeenteraad heeft een verantwoording naar haar burgers toe. Er wordt veel macht uit handen van de burgers gegeven aan het college. Instanties hebben macht en worden beschermd door juristen. De raad voor de kinderbescherming beziet zichzelf als advocaat van het kind en is daarmee geen onafhankelijke instantie. Ook de gemeente heeft juristen in dienst die hen beschermen. Derhalve is het van groot belang dat niet alleen jeugdigen recht krijgen op een advocaat (art.6.1.10.3) maar ook hun ouder(s). Ouders staan in de huidige situatie 'alleen' tegenover instanties. Indien de raad van de*

kinderbescherming wordt versterkt door het college als verzoekende instantie behoren ouders gegarandeerd te zijn van *een gespecialiseerd jeugdrechts advocaat die hen kan bijstaan. In de nieuw ontworpen wet is dit niet geregeld. Men zou verwachten dat de rechten van ouders en kinderen goed worden gewaarborgd. De rechten lijken arbitrair te zijn binnen de nieuwe wet. Diverse instanties worden doorgaans beschermd door 'huisjuristen'. Opvallend in de nieuwe wet is dat er weinig wordt geregeld voor ouders op het gebied van bescherming van ouderrechten. Een vertrouwensorganisatie als het AKJ heeft weinig macht en bevoegdheden betreffende specifieke juridische recht (art 2.2.1.i). In de huidige situatie heeft het AKJ wachtlijsten. Elke gemeente is vrij om in het beleidsplan aan te geven welke de taken en bevoegdheden de vertrouwenspersoon krijgt (art 2.5.4.h). Dit betekent dat er landelijk een grote mate van willekeur kan zijn. Het is tevens de vraag of geld vrijgemaakt wordt voor het bijstaan van ouders en jeugdigen zodat zij op tijd een vertrouwenspersoon aan hun zijde hebben staan. De opleiding voor vertrouwenspersonen dient landelijk nauwkeurig omschreven te zijn als ook hun zeggingskracht. Art 4.2.5.2 geeft weer dat er regels met betrekking tot de taken en bevoegdheden aangaande een onafhankelijke vertrouwenspersoon bij ministeriele regeling mogelijk is.*

Het is onduidelijk wie worden bedoeld met 'de gezamenlijke vertegenwoordigers van representatieve organisaties van de kant van de jeugdigen/ouders in zake jeugdhulp, kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering' (art 2.9.1). Waarschijnlijk zijn dit de diverse cliëntenraden.

De huisarts behoudt binnen deze wet zijn belangrijke adviserende taak naar de jeugd GGZ en zijn advies is leidend (2.2.3.c). Dit is zeer positief. De bureaucratie kan worden teruggedrongen door de huisarts op het gehele terrein van de jeugdzorg zijn advies te laten gelden. Het bespaart veel geld, rompslomp en irritatie. De vertrouwensrelatie burger/arts is reeds goed omschreven.

De samenwerking over jeugdhulp met scholen is verregaand (art 2.2.3.a). De gemeenteraad moet met de scholen overleggen over het opgestelde concept middels een procedure (art 2.5.5.). Scholen en hulp aan gezinnen behoren vanwege hun opdracht (lesgeven), de gespecialiseerdheid van docenten op hun vakgebied (zij zijn geen psychologen) en de privacybescherming ouder(s) en kind, onafhankelijk van elkaar te zijn. Scholen kunnen hoogstens advies geven voor doorverwijzing. Hierdoor kunnen ouder en kind zich veilig en vertrouwd (blijven) voelen op een school.

Het grote gevaar van bureaucratie binnen de jeugdzorg is dat niemand verantwoordelijk is. Men is gewend om verantwoordelijkheid niet te nemen of door en af te schuiven. Hierdoor ontstaat er een ongrijpbare 'spookinstantie'. Voor ouders en jeugdigen is dit een ware ramp, gepaard gaand met verregaande machteloosheid. Geen ambtenaar of professional is verantwoordelijke en geen ambtenaar of professional neemt de verantwoordelijkheid. De bureaucratie kan door de toenemende bemoeienis met ouders en jeugdigen en het afschuiven van verantwoordelijkheden, het systeem uit elkaar trekken: ouders raken het vertrouwen kwijt in de gemeente waar zij wonen. Indien er van alles wordt besloten *over de hoofden van burgers heen doordat het college samen met derden beslissingen neemt, kan het systeem zich tegen zichzelf keren. Waar ouders het oneens zijn met ingrijpende maatregelen onder verantwoordelijkheid van het college kan een juridische weg vol Bezwaarschriften en Verweerschriften hun lot zijn. De bureaucratie wordt op deze wijze, voor ouders en gemeente, zowel geldverslindend als energieverslindend.*

Het is de bedoeling dat jeugdzorg/jeugdhulp beter betaalbaar wordt. Dat kan op een andere manier. Er zijn alternatieven. De Europese wetten kunnen minder star worden geïnterpreteerd en minder vanuit één bepaalde opvatting. Het IVRK kan in de toekomst van meer waarde worden geacht. Een nieuwe en andere visie zoals de staatssecretarissen eerder betoogden met hun idee van een noodzakelijke cultuuromslag, ontbreekt helaas in deze wet. Door ouders slechts te bezien als hulpbehoevend, eigent de professional zich de rol van hulpgever toe. Dit is geheel volgens de heersende tijdgeest: de tolerantie voor andersdenkenden neemt af. Op grond van deze wet kan een schrikbeeld over jeugdhulp ontstaan (zeker betreffende het gedwongen kader) waarin democratie is vervangen door hiërarchie: bovenaan staat de overheid, dan volgt het college, vervolgens komen de jeugdinstanties (college wordt mogelijk een buikspreekpop), vervolgens volgen de professionals en daarna komt de gemeenteraad. Onderaan de ladder met betrekking tot 'verantwoordelijkheid opgroeien van kinderen' staan de ouders. De basis waarop deze ladder staat zijn de 'vermoedens'. Deze komen voort uit angst voor wat er mogelijk mis zou kunnen gaan. Door deze angst leidend te laten zijn, staat de samenleving niet meer in dienst van de burger, maar staat de burger in dienst van de samenleving. Zo wordt er binnen onze democratie een eiland geschapen waar vrijheid is omgevormd tot een systeem met totalitaire trekken. Er verandert weinig binnen de nieuwe wet behalve dat ouders nog minder te zeggen krijgen.

Ouders bezien als gelijkwaardige en autonome, betrokken, zelfstandige individuen die het recht hebben hun kinderen naar eigen goeddunken op te voeden maakt dat hulpverleners zich terughoudender opstellen. De kern en een teken van een beschaving is dat er op een humane en respectvolle wijze met elkaar wordt om gegaan en samengewerkt. Goedwillende ouders behoren van de overheid te horen: u bent als eerste verantwoordelijk voor u kind(eren), niemand anders. Bij problemen helpen wij graag.

Het college wordt verantwoordelijk voor jeugdhulp en tevens voor het versterken van het opvoedkundig klimaat in gezinnen (art 2.2.1.a). Het is de vraag of een nieuw ontworpen bureaucratisch jeugdsysteem werkelijk zal bijdragen aan een beter klimaat binnen de opvoeding. Meer bemoeienis met de opvoeding door derden kan ervaren worden door ouders als een toename van bevoogding door de overheid. Er kan een toenemende irritatie bij opvoeders kunnen ontstaan vanwege de toenemende inmenging of meer ingrijpen.

Het is zeer de vraag in hoeverre ouders nog vrij zijn. Dat is vreemd in een land waarin de jeugdigen in vergelijking met andere landen, als relatief gelukkig worden beschouwd. Het lijkt over het algemeen 'goed' te gaan met kinderen en hun opvoedende ouders. Is een nieuwe ingrijpende jeugdwet wel nodig? Ook gezien de kosten van de transitie is deze vraag legitiem.